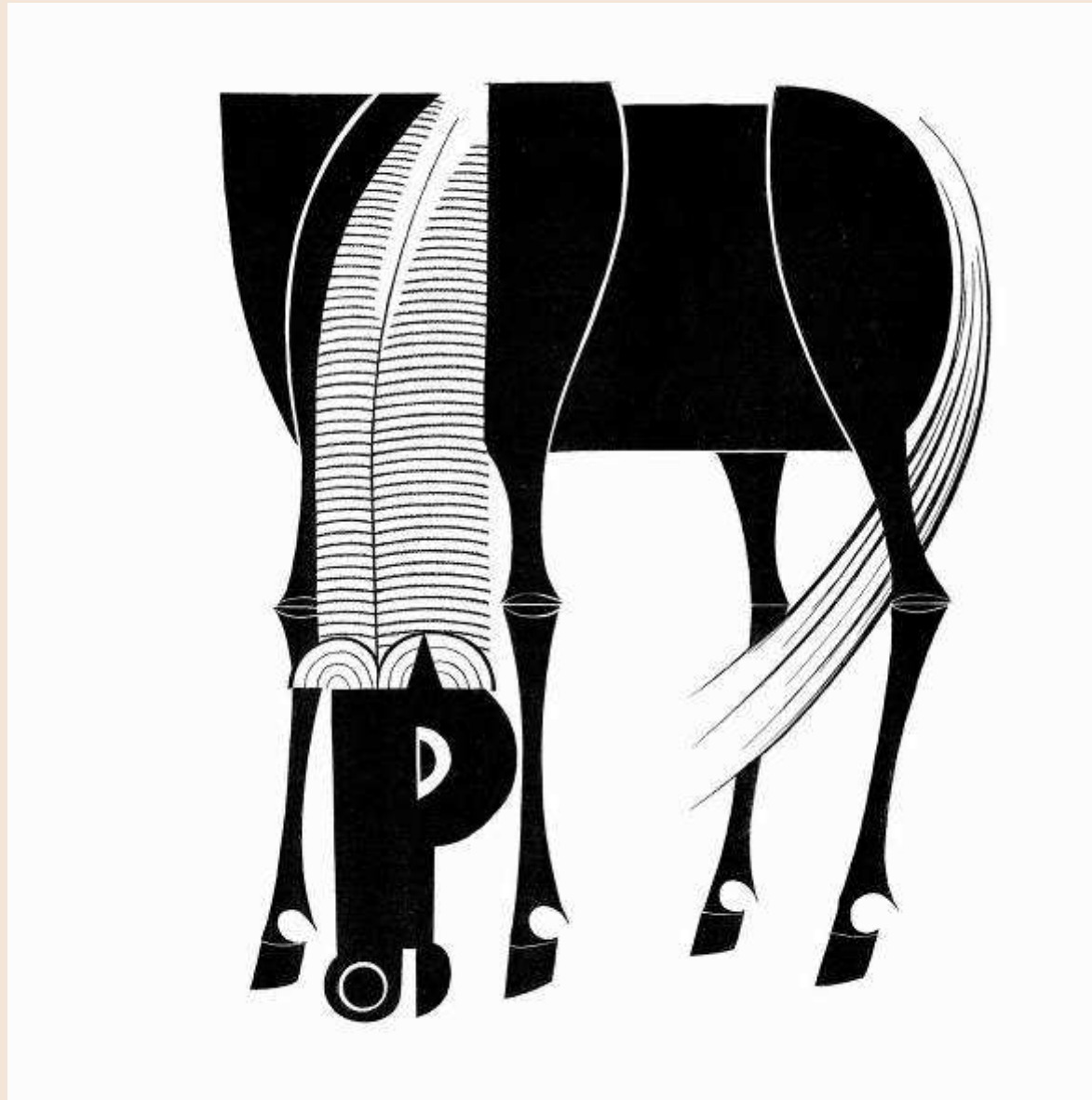

ΘΑΝΑΣΗΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ

Εικόνα από τὸ βιβλίο Ἴπποι, Αθήνα 1996

Ο Θανάσης Εξαρχόπουλος γεννήθηκε το 1927 στον Πύργο Ηλίας.

Επηρεάστηκε από την τέχνη του χρυσοχόου που ασκούσε ο πατέρας του. Η επαφή με τα τετράδια του πατέρα του, με τα μονογράμματα που χρησιμοποιούσε για τα κοσμήματα και ο τρόπος που χυτευόταν το χρυσάφι υπήρξε η πρώτη του επαφή με τον κόσμο της τέχνης.

Στα χρόνια της Κατοχής υπήρξε ένα από τα πιο δραστήρια μέλη του Συλλόγου Τέχνης «Πυργιώτικος Παρνασσός». Αποφοίτησε με διάκριση από το Εργαστήριο Χαρακτικής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών της Αθήνα το 1951.

Παράλληλα με τη χαρακτική και τη ζωγραφική ασχολήθηκε με τη διαμόρφωση και τη διακόσμηση εσωτερικών χώρων, τον σχεδιασμό επίπλων και την εκπόνηση κατασκευαστικών σχεδίων και μακετών.

Το 1982 εκλέχτηκε καθηγητής της Χαρακτικής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και διεύθυνε το Β΄ Εργοστάσιο Χαρακτικής εφαρμόζοντας καινοτομίες τόσο στην οργάνωση όσο και τη διδασκαλία. Έγραψε βιβλία που αφορούν στη χαρακτική και στην τέχνη του βιβλίου. Από το 1974 έγραψε και σχεδίασε - από κοινού με τη γυναίκα του Μαριόρα Εξαρχοπούλου- βιβλία για παιδιά, τα οποία χαίρουν αναγνώρισης από Έλληνες και ξένους παιδαγωγούς.

Ίχνη και πειστήρια μιας διαδρομής

Ο Θανάσης Εξαρχόπουλος μέσα από τις εικόνες του ανιχνεύει και προσπαθεί να κατανοήσει τη ζωή και τον κόσμο... να καταγράψει το παράδοξο, το σκοτεινό, το φευγαλέο...

Σύμφωνα με τα λόγια του η τέχνη «είναι το μόνο όχημα με το οποίο μπορούμε να υπερβούμε την πραγματικότητα», «να στεριώσουμε τη σχέση μας με τη φύση και τα φυσικά φαινόμενα» «είναι ένας χώρος ελευθερίας και κανείς δεν μπορεί να προδιαγράψει τα όρια ενός έργου τέχνης».

Κατά την άποψή του είναι προτιμότερη η προσωπική ερμηνεία του θεατή με το έργο τέχνης και η αποφυγή των κρίσεων των ειδικών... Ενδεικτικά αναφέρει σε σημειώμά του πως «η τέχνη είναι σαν ένα οργανωμένο σπήλαιο προσιτό σε όλους όσους ενδιαφέρονται να το επισκεφτούν».

Ο ίδιος θεωρεί πως ανήκει στη μεγάλη κάστα εκείνων που υπηρετούν τις εικόνες και είναι ευτύχημα όταν αυτές οι εικόνες **αποδεσμεύουν και να παρουσιάζουν φορτία μνήμης**. Καταλήγει πως μέσα από την τέχνη του κατάφερε να καταγράψει τα ίχνη και τα πειστήρια της προσωπικής του διαδρομής.

Με πολύ σεβασμό στις εικόνες και τα προφητικά λόγια του Θανάση Εξαρχόπουλου, ας ακολουθήσουμε με τη σειρά μας μερικά από τα ίχνη αυτά και ας δώσουμε τη δική μας ερμηνεία...

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΥΡΟ

Πώς δεν γίνεται να μιλάμε για χρώματα μέσα
σε τούτο το φως που θαμπώνει τις φωνές μας,
πού ξεσηκώνει φαντάσματα, σκιές,
δύσκολα σημάδια, λες και μαστορεύουμε χρόνια
στη σκοτεινή μεριά του φεγγαριού.

Χίμαιρες, 1945

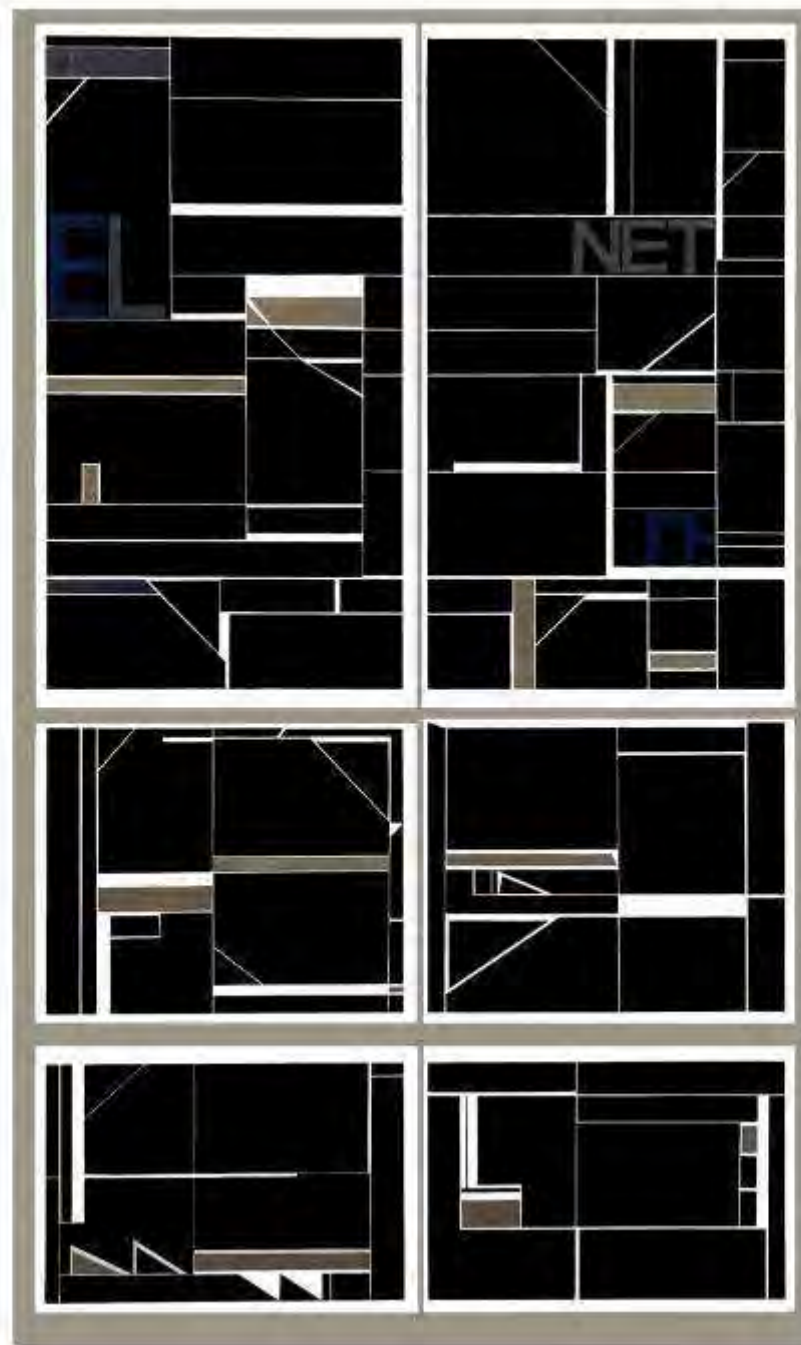

Καρφώνουν το πρόσωπο της νύχτας
στην πόρτα του τρελού. Ο κόσμος
γέμισε ίσκιους, μαύρους τροχούς και
πλήθος δεσμοφύλακες.

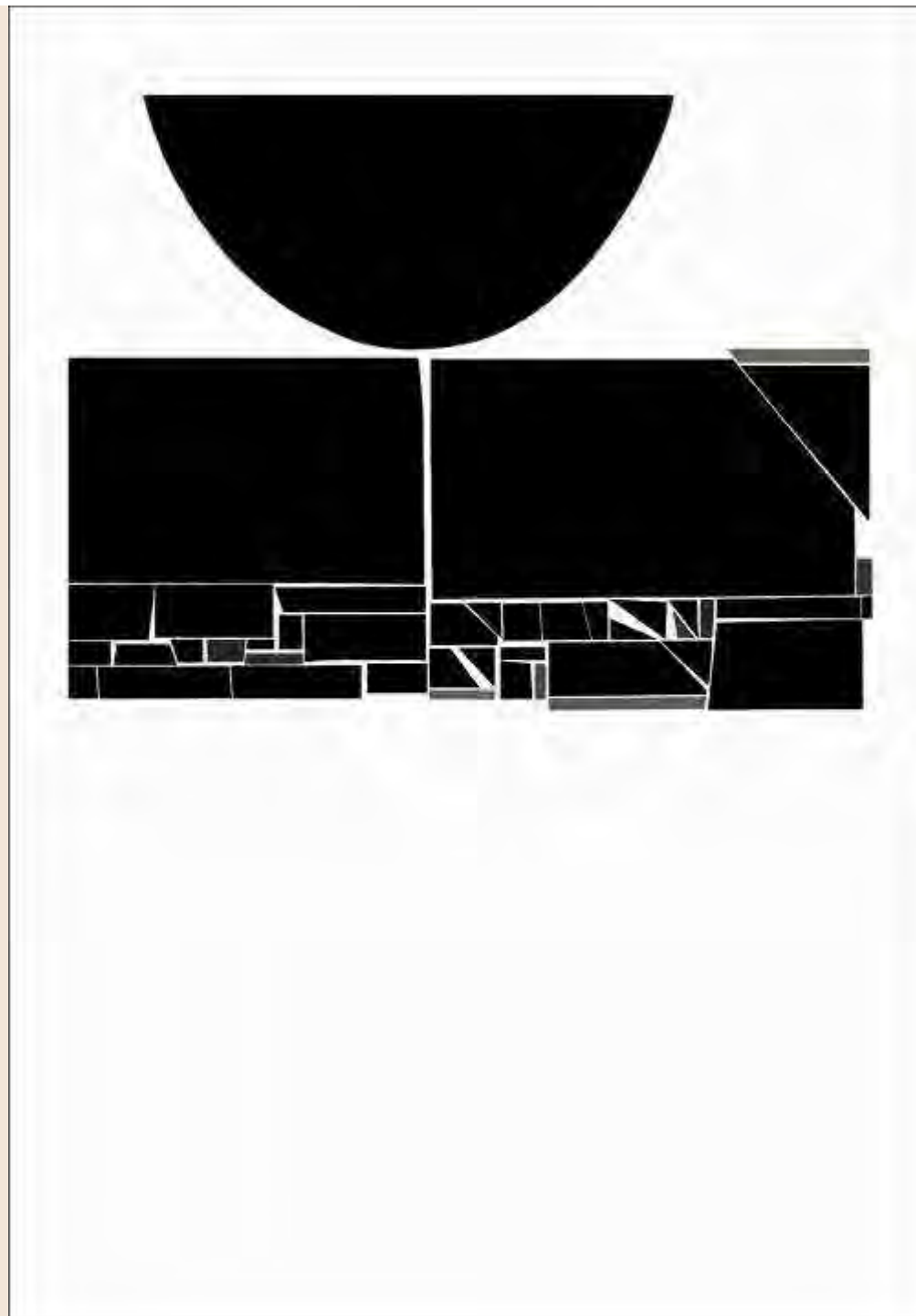
Φιγούρες, 1945

Από μια άποψη μοιάζει να συντρέχω εδώ
στην τελετή κάποιας κατάθεσης: λοιπόν, ένα
παράθυρο στη νύχτα δεν φτάνει για να
αποκτήσουμε τη βεβαιότητα του μαύρου. Δεν
φτάνει ένας καθρέφτης.

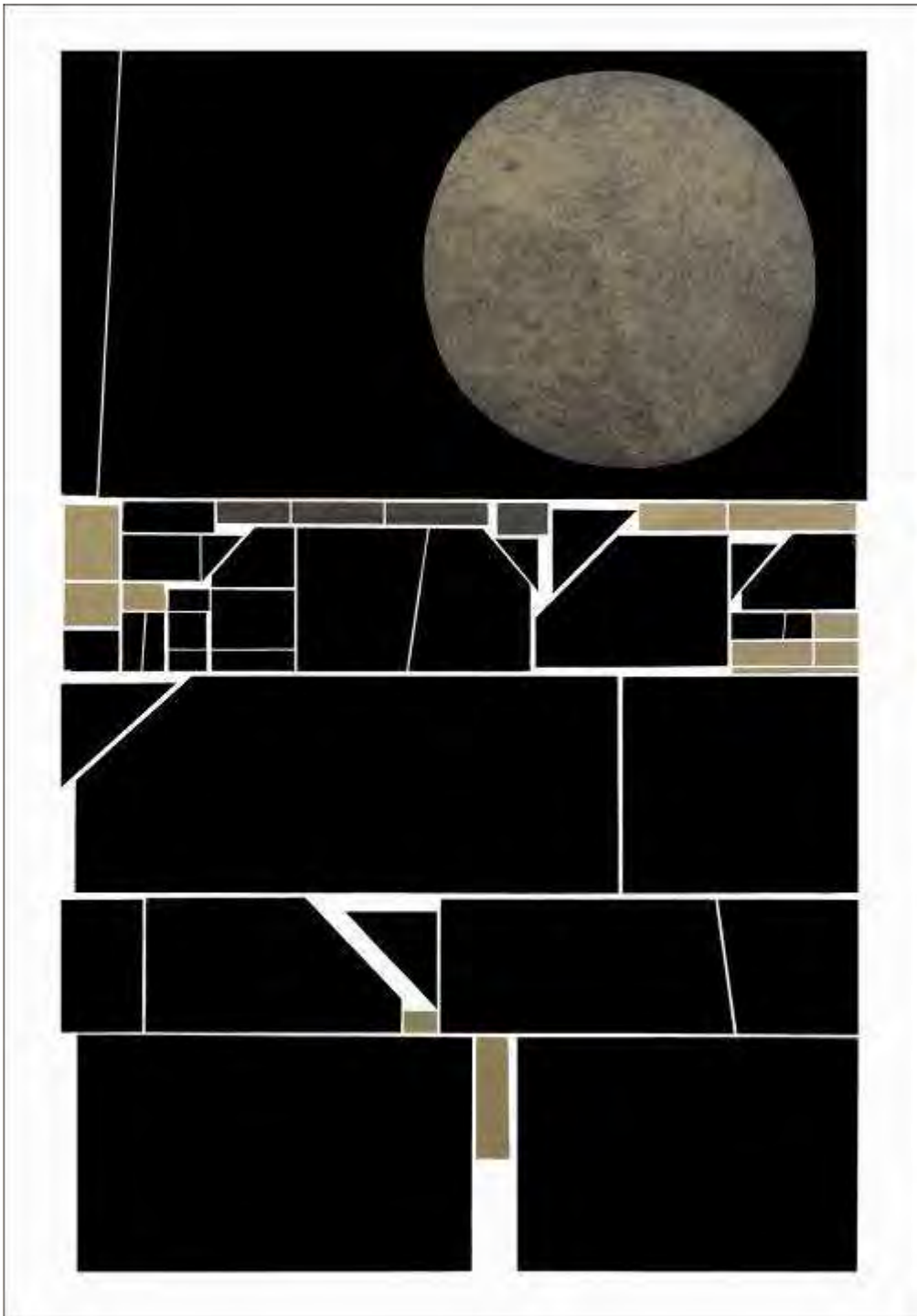

Παράθυρο, 1980

Κόβει τον ήλιο του στα δυο, δεν έχει τίποτ' άλλο να μοιράσει.

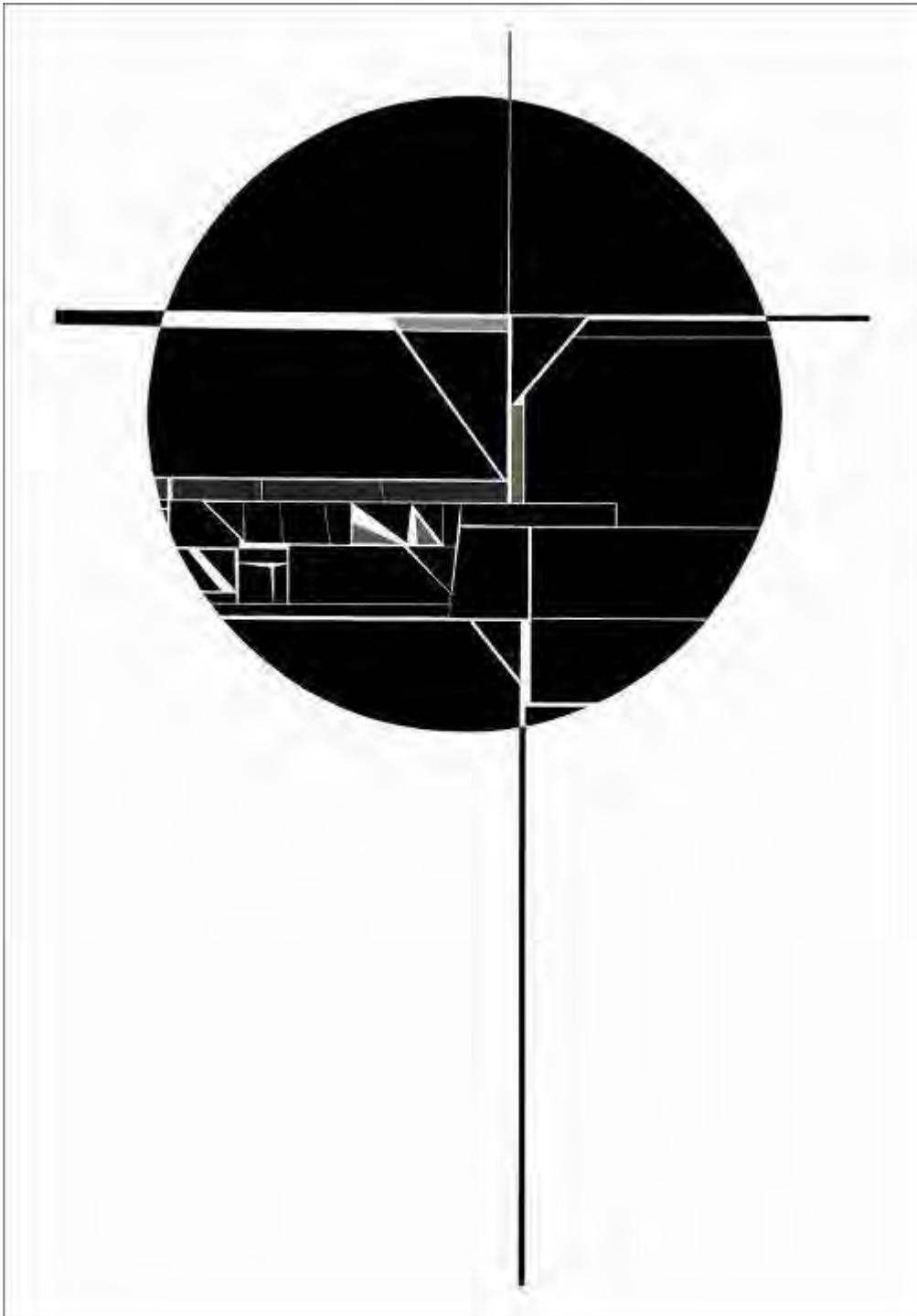
Τοπίο με ήλιο I, 1980

Έπεσε το φεγγάρι σκοτεινό μονάχο μπρος στο παράθυρο, φύρανε το καρφί του.

Βγήκε ένα φεγγάρι παράξενο, 1950

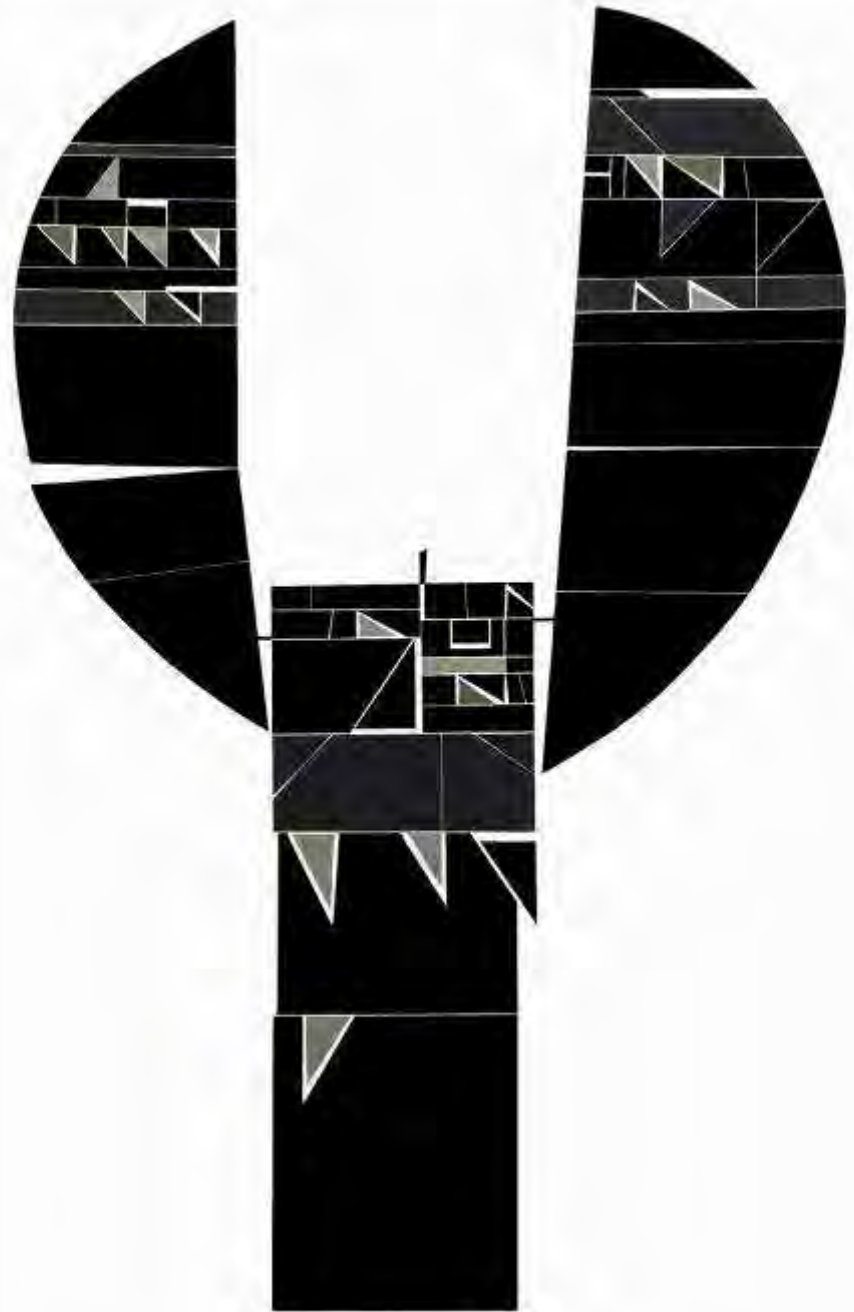

Εδώ, είπε, να βάλουμε
τη ζωγραφιά και κρέμασε στον τοίχο
το μοναδικό καθρέφτη που είχαν.

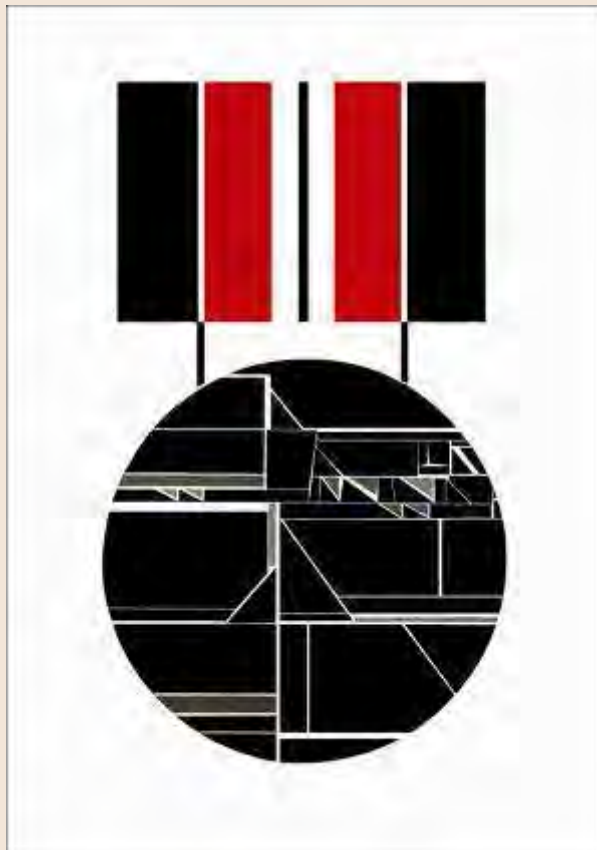
Καθρέφτης, 1981

Τους αετούς τους πήρανε οι άγγελοι.
Στα σύννεφα τώρα λημεριάζουνε
γεράκια.

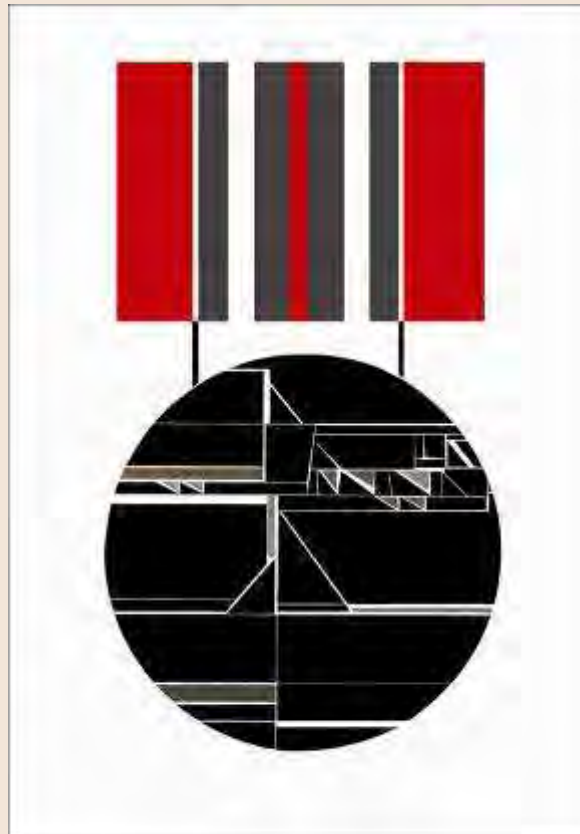
Άγγελος II, 1981

Μετάλλιο για χημαιοκνηγούς

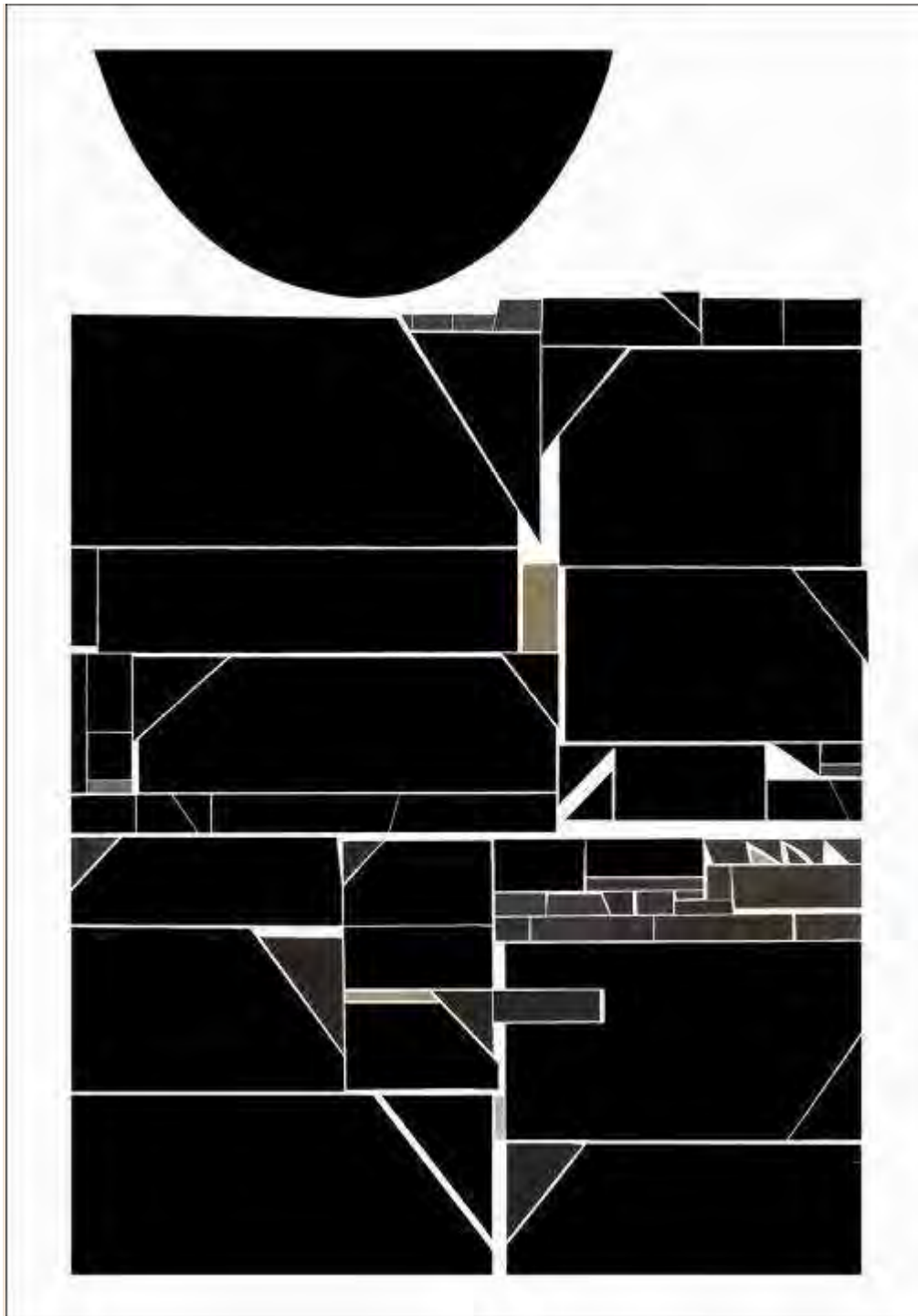
Μετάλλιο για οπισθοδρομικούς

Μετάλλιο για χρονομέτρεις

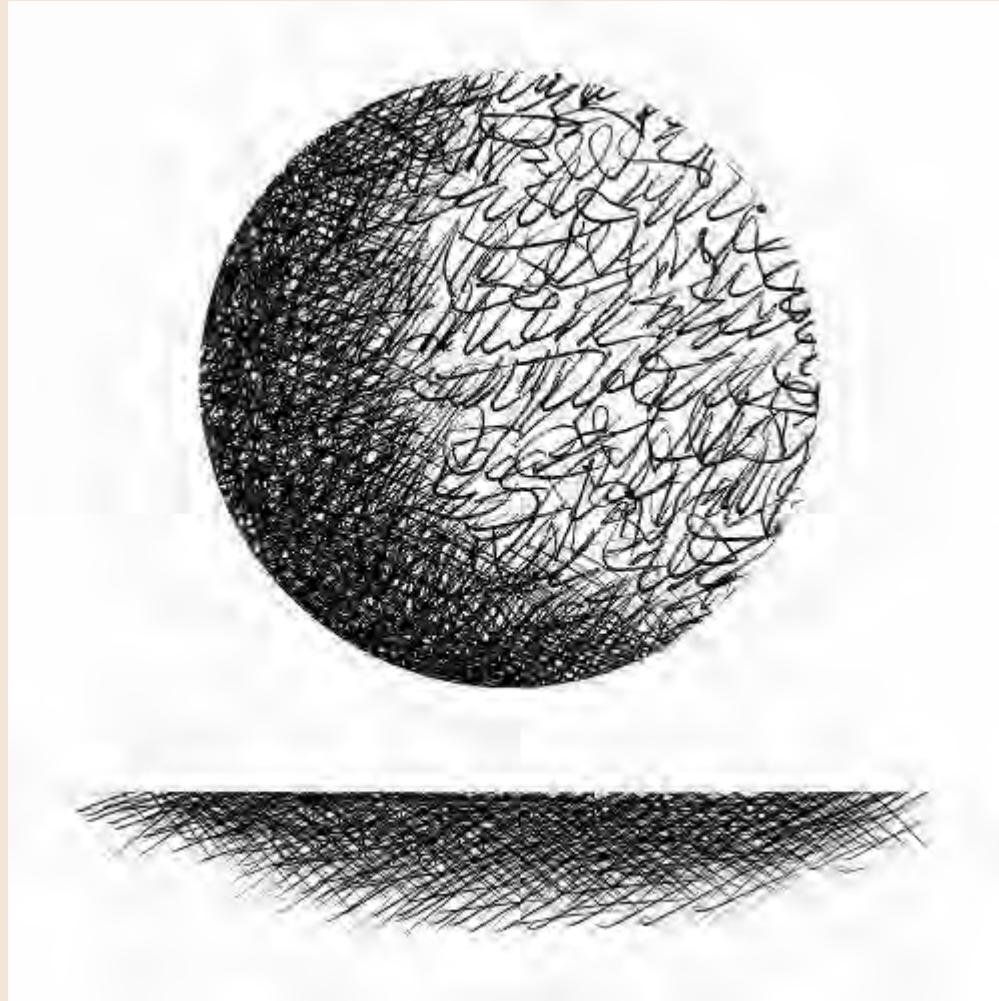
Μπορείτε να σκεφτείτε τι μετάλλιο θα δίνετε στον εαυτό σας;

Μας έχει σκεπάσει ένα ποτάμι.
Κάποιος ακούγεται κάτι να προσπαθεί.
Μετατοπίζει μεγάλες πέτρες, κομμάτια
λάσπη, νεύρα μαρμαρωμένης αιθάλης.
Κάποτε θα μας εύρει.

Καθίζηση, 2001

Του ήλιου το φως λιγόστεψε, κι η νύχτα που μας κράτησε
άυπνους του λυχναριού το λάδι.
Το νέο φεγγάρι έπεσε κατάκοπο πάνω στο παλιό φεγγάρι.

Εικόνα από τὸ βιβλίο *Οι άλλες όψεις του φεγγαριού*, Αθήνα 2005

« Η πέτρα στάθηκε συχνά
σύμβολο της ερημιάς,
του αφανισμού, του άνυδρου χώρου,
της στέρησης. Θα' ταν άραγε
παράλογο να ισχυριστώ, ότι στο
ορυκτό αυτό καταφεύγουν συχνά
οι ποιητές για να παραστήσουν
την εικόνα της άγονης γης,
τη θεά της εγκατάλειψης. Το άγονο
φεγγάρι είναι κι αυτό μια πέτρα.»

Χώρα Βραχώδης, Αθήνα, 2006

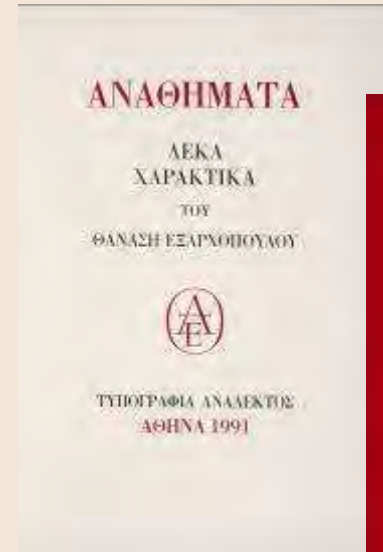
ΚΑΤΕΒΑΖΟΥΝ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ, Σ'ΕΝΑ ΣΕΝΤΟΝΙ ΤΟ ΠΕΘΑΜΕΝΟ ΦΕΓΓΑΡΙ.
ΘΑ 'ΧΟΥΜΕ ΜΕΡΕΣ ΣΚΟΤΕΙΝΕΣ. ΔΥΣΚΟΛΑ ΤΑ ΑΡΜΕΝΙΣΜΑΤΑ.
ΝΑ ΔΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΤΟ ΘΥΜΗΘΕΙΣ

Τι εικόνα φαντάζεστε, όταν διαβάζετε αυτά τα λόγια του Θανάση Εξαρχόπουλου; Τι σκέψεις κάνετε;

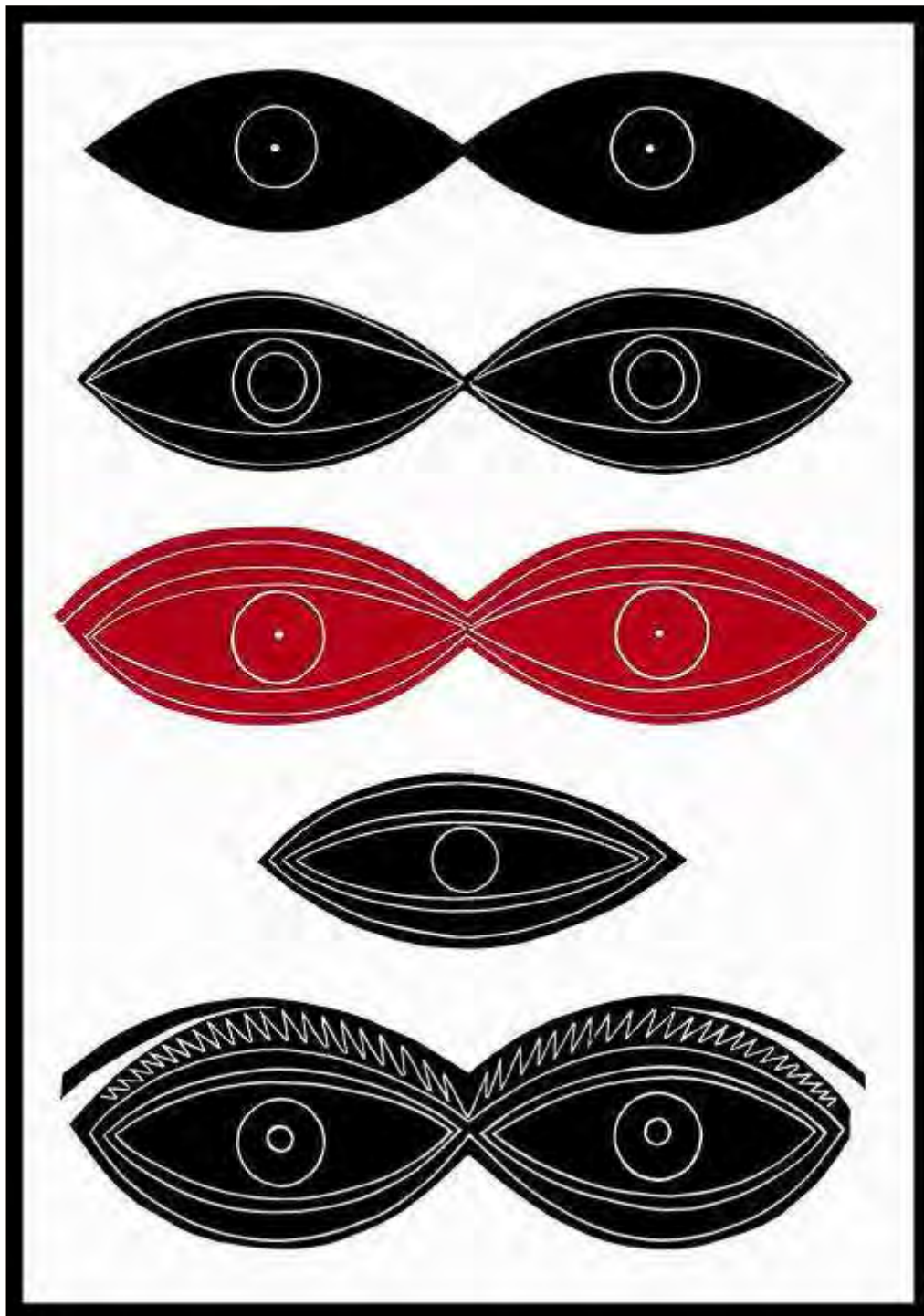
BIBLIA

Στη συγκεκριμένη έκθεση παρουσιάζονται μερικά από τα βιβλία που έχει σχεδιάσει και τυπώσει στο εργαστήρι του σε μικρό αριθμό αντιτύπων.

Σύμφωνα με τα λόγια του, το βιβλίο από το σχεδιασμό του έως την εκτύπωσή του-και τη βιβλιοδέτησή του-είναι μια συναρπαστική δραστηριότητα μια που σχετίζεται με τη μυθώδη περιοχή της τέχνης του βιβλίου.

Για τον Εξαρχόπουλο, πολλά από τα βιβλία αυτά έχουν ως αφορμή σχεδιάσματά του, την καταγραφή μιας ιδέας, μιας λέξης που του χαρίζουν οι θεοί... Παρομοιάζει τη δημιουργία ενός βιβλίου σαν μια απογραφή που μοιάζει με συναρπαστική περιπέτεια και προσθέτει πως τα βιβλία είναι μικρές φυλακές, που εγκλωβίζουν μέσα τους ματαιοδοξίες, απόπειρες διαφυγής αλλά και σημάδια από κρυφές διαδρομές.

Τα μάτια σου σα δυο μικρά
ανοίγματα κατά το φως,
φυραίνουνε τα πράγματα που
είναι ν' αποχτήσουν.

Εικόνα από το βιβλίο Αναθήματα (μάτια), 1991

**«ΤΙ ΘΕΛΟΥΝ ΚΙ
ΑΝΤΑΡΙΑΖΟΥΝΕ ΤΑ ΠΕΛΑΓΑ
ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΕΥΟΥΝ ΤΑ
ΤΑΞΙΔΙΑ;»**

Φιληδώ

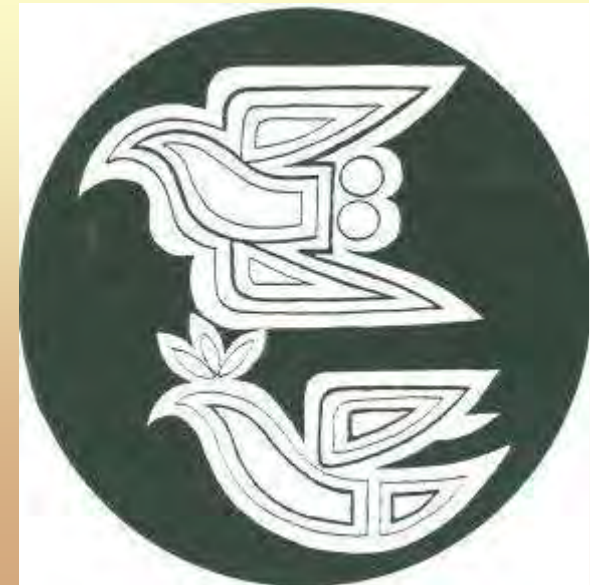

Φιλωτέρα

ΣΦΡΑΓΙΔΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΠΤΕΡΟΦΟΡΑ

Πως είναι κάποιος που σφραγίζει το κάθε τι δικό μου επειδή ταξιδεύω προς εμένα.
Θέλει να μου δείξει πως ο κόσμος είναι ένα άδειο κλουβί. Ονειρεύεται στο μεταξύ
ώσπου να γυρίσω απ' το φανταστικό μου ταξίδι.

Μπορείτε να σκεφτείτε ποια λέξη θα θέλατε να έχει η δική σας σφραγίδα;

Η περιήγηση στα ίχνη της τέχνης του Εξαρχόπουλου τελειώνει για το συγκεκριμένο πρόγραμμα, μ' ένα παραμυθάκι για μικρούς και μεγάλους και με τις δικές σας σκέψεις πάνω σε αυτό...

ΤΟ ΑΠΡΟΣΜΕΝΟ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

Είταν κάπου ένα μικρό κομμάτι γης. Τρία δεντράκια και κάμποσες χρωματιστές πετρούλες στόλιζαν την ερημιά του.

Κι ένα μικρό καλυβάκι είταν στημένο πάνω σ' αυτό...

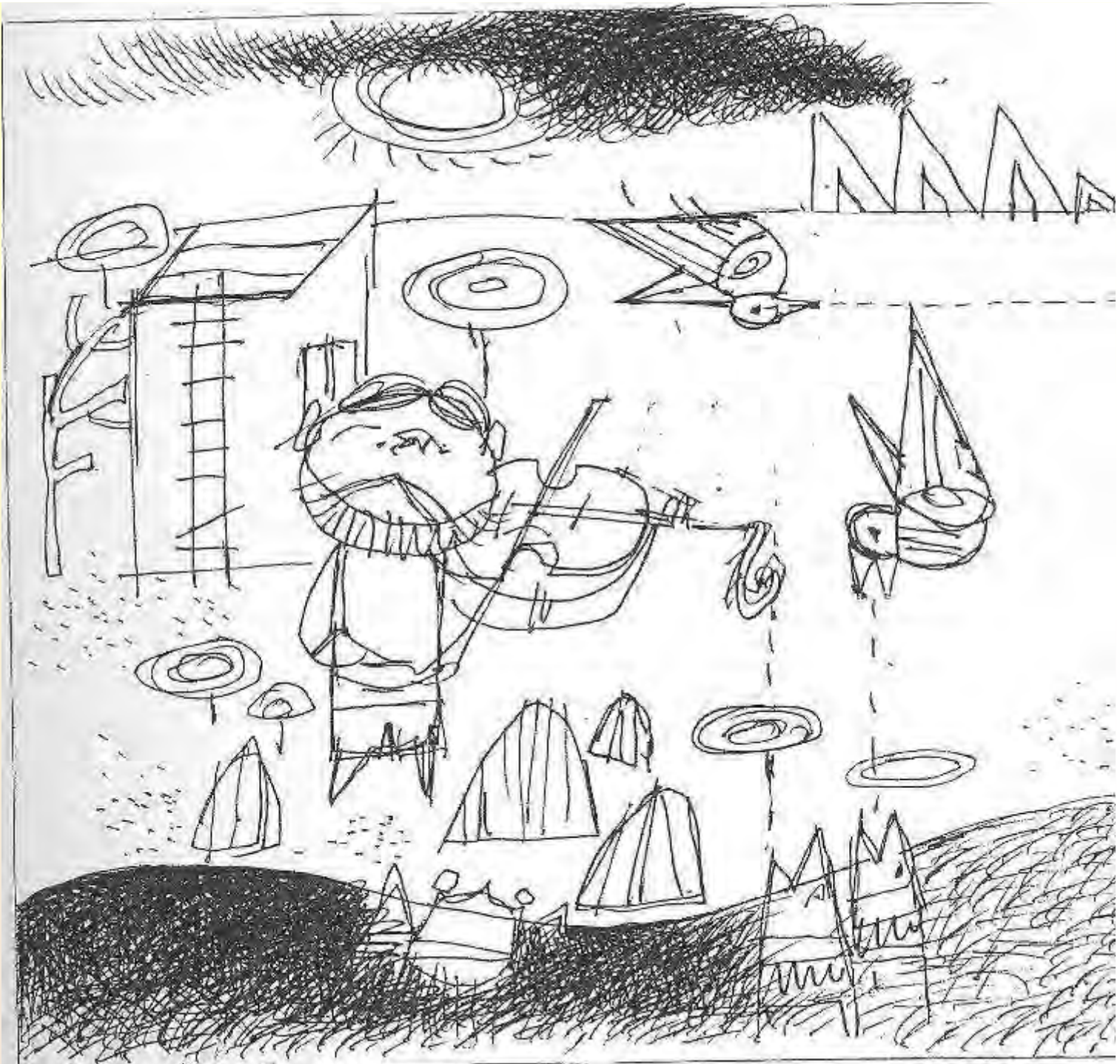
...μια μέρα περαστικός από εκεί ο Θωμάς... είπε: «Εδώ θα μείνω»... Κι έμεινε

Και πότε-πότε ο Θωμάς για ξεκούραση, κατέβαινε στο ακρογυάλι κι έπιανε κουβέντα

με τα ψάρια. Από δαύτα μάθαινε τα νέα του κόσμου...

Χαρισάμενη κυλούσε η ζωή. Και πουλιά ήρθανε και χτίσανε τις φωλιές τους στα δέντρα και κελαϊδούσαν ασταμάτητα...

Κι ώρες ώρες ο
Θωμάς το γύριζε στο
τραγούδι. Του άρεσε
να βγάζει δυνατές
κορώνες-τέτοιες που
βγάζουν οι τενόροι
στις όπερες...
Τα δέντρα, τα
λουλούδια τα πουλιά,
ότι να πεις
ξεκαρδίζονταν στα
γέλια...

Μια μέρα όμως ακούστηκε
ξαφνικά μια δυνατή βροντή.

...

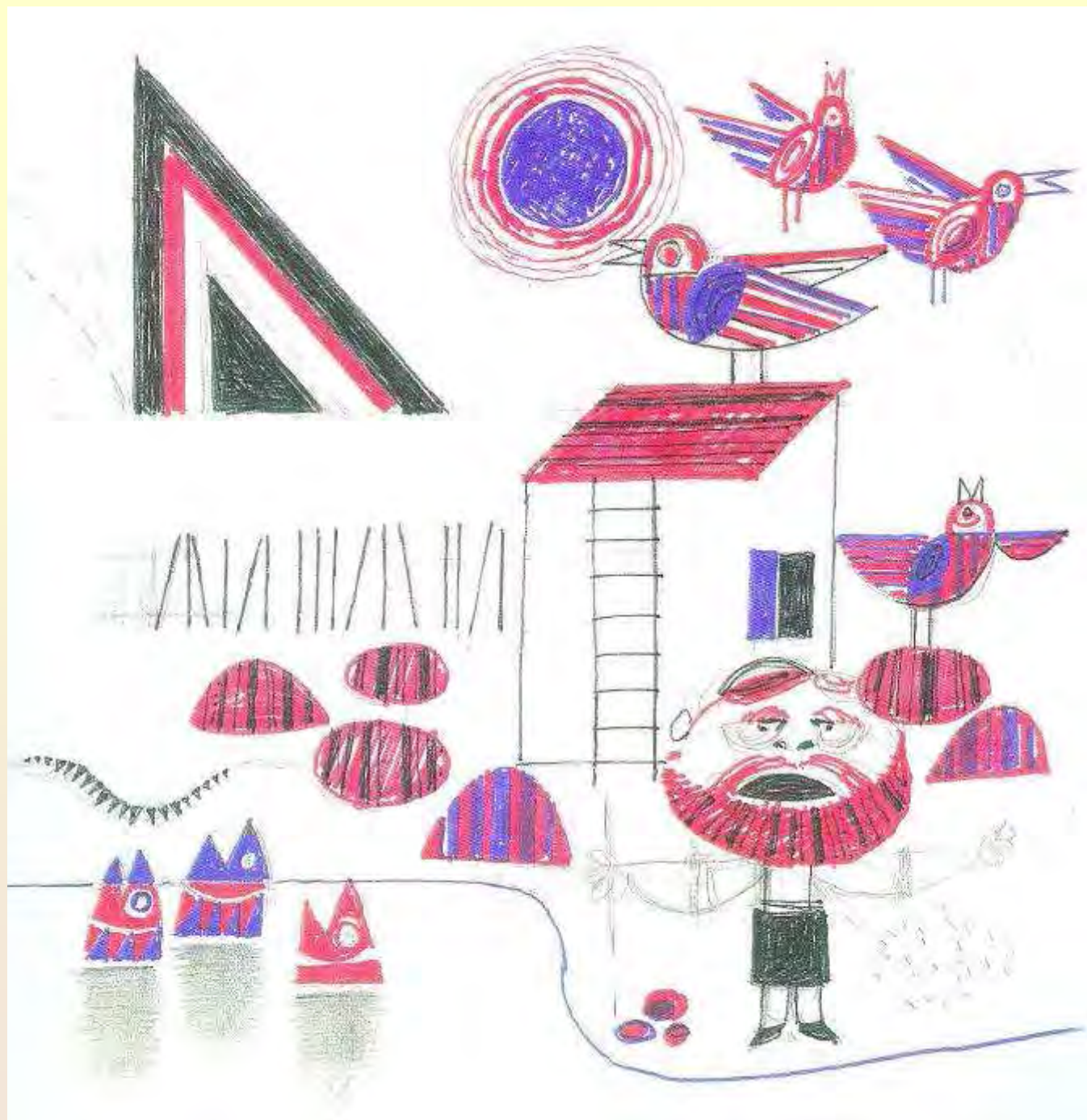
«Λες κι αδειάζουν από τον
ουρανό φορτία με
παλιοσίδερα»,
είπε ο Θωμάς.

Και συνέχισε: «Μπορεί να
κάνουν επισκευές στον
Παράδεισο».

Μα η περιέργεια ανασκόλευε
το νου του.

...πήρε την απόφαση
ν' ανεβεί στη στέγη της
καλύβας του για να ιδεί
καλύτερα.

Είδε τότε, πέρα μακριά, που
ένα αιχμηρό αντικείμενο
ανέβαινε μέσα από τη γη.

Και σε λίγο είδε κι άλλα, παρόμοια με το πρώτο αιχμηρά αντικείμενα, που κι αυτά ανέβαιναν, το ' να δίπλα στ' άλλο, σα ραχοκοκαλιά ερπετού ή σαν τα δόντια κάποιου μεγάλου πριονιού, που άνοιγαν, θαρρείς στα δύο τη γη κι ανέβαιναν προς τα πάνω.

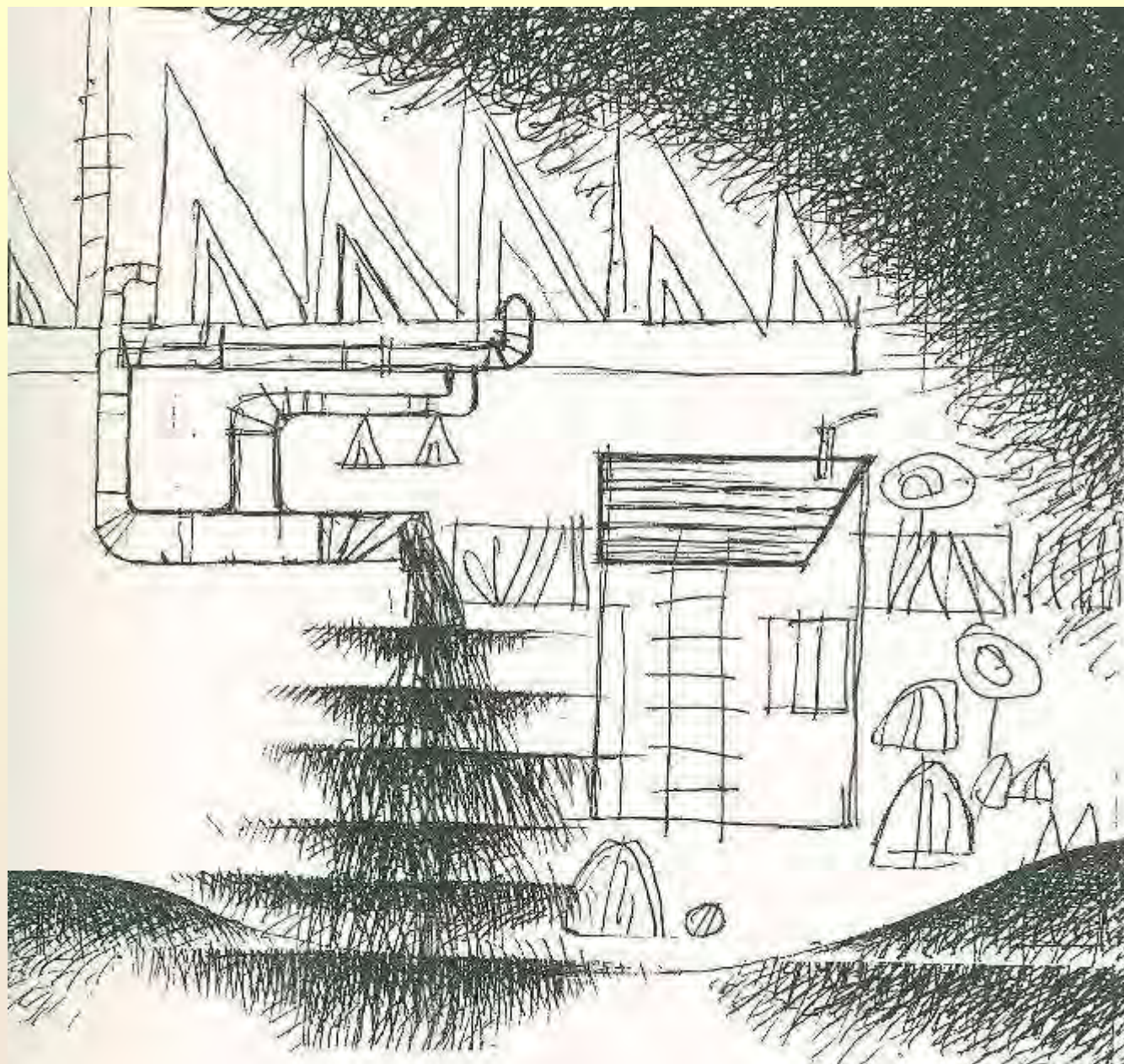

...Κι έπειτα είδε ν'
ανεβαίνει μια καμινάδα,
ίσια καταπάνω στον
ουρανό. Μα έτσι και
σταμάτησε να ψηλώνει η
καμινάδα, άρχισαν να
βγαίνουν από μέσα της
τούφες καπνού...
...που άπλωσαν σαν ένα
μαύρο σύννεφο και
σκοτείνιασαν τον τόπο.
Κι έκρυσαν ακόμη και
τον ήλιο, κι έγινε άφαντος
ο ήλιος...

Κι αφού σκοτείνιασε για τα καλά, τότε έπιασε να βρέχει. Και είχαν μαύρη η βροχή, και κράτησε μέρες και μέρες.

Μα έτσι και σταμάτησε η βροχή, μια σωλήνα -ίδιο φίδι από σίδερο-ήρθε μέχρι το καλύβι του Θωμά, ίσια ως το σύνορο που ήταν η θάλασσα, κι άδειαζε από μέσα της μαύρο ζουμί. Κι από το ζουμί τούτο μαύρισε η θάλασσα.

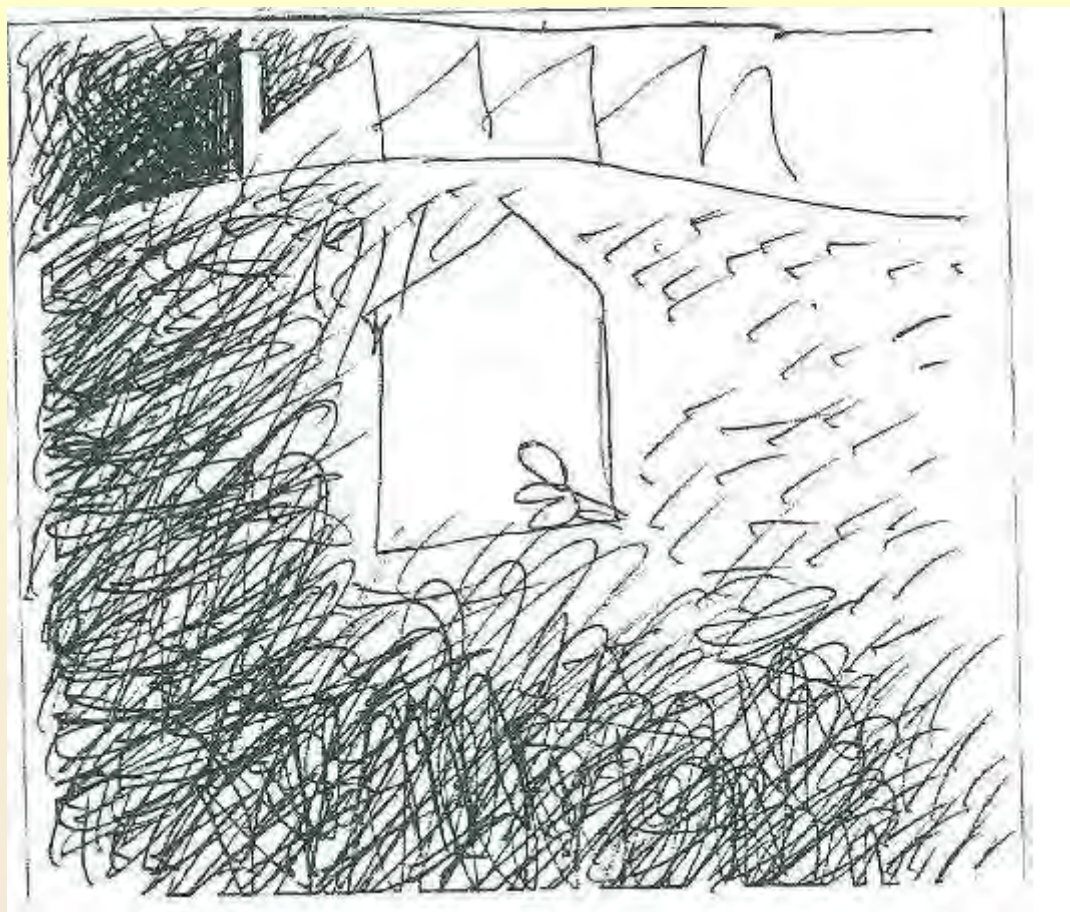
Από τότε, ο κόσμος δεν έχει χρώματα, κι η βροχή γίνεται όλο και πιο μαύρη, κι από τη σωλήνα τρέχει αδιάκοπα το μαύρο κατάμαυρο ζουμί....

Απελπισμένος, κλείδωσε το καλύβι του και ξαναπήρε το δρόμο απ' όπου είχε έρθει. Κι αυτός δεν ήξερε σε ποιο τόπο επέστρεφε.

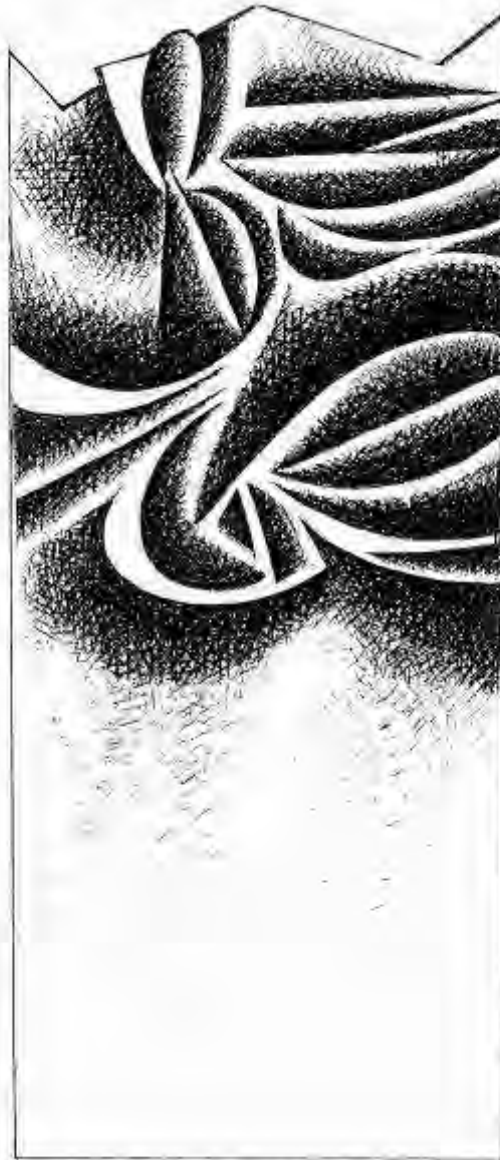
Σε κάθε βήμα που το προστάτευε τάχα από την απειλητική βροχή, μάκραινε. Σε κάθε βήμα που έκανε, γινόταν όλο και πιο δυσδιάκριτος. Ωσπου έφτασε να γίνει σα μια μικρή κουκίδα.

Μια τόσο δα μικρή κουκίδα, στο μαύρο κόσμο που άπλωνε γύρω του.

Ίδιο στίγμα, που δεν ξεχώριζες με τι να έμοιαζε πια.

Ότι απόμεινε στα χρόνια που σας
ξέρω είναι φοβέρες, φτιασίδα,
μάταια φτηνά στολίδια, κι άλλα
που δεν σημαίνουν τίποτα πια.

Το εκπαιδευτικό έντυπο
πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο
της έκθεσης:

ΘΑΝΑΣΗΣ ΕΞΑΡΧΟ
ΠΟΥΛΟΣ ΧΑΡΑΚΤΙΚΑ
ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ 5 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΕΩΣ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2012

Κείμενα και επιλογή υλικού:
Σοφία Πελοποννησίου -
Βασιλάκου

© Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής
Τραπέζης Εκπαιδευτικά
Προγράμματα, Αθήνα 2012